

„АЛААС АХТЫЛБАНА“

ДИЭН ДЬОКУУСКАЙ КУОРАККА ОЛОРОР ЧУРАПЧЫ УЛУУХУТТАН
ТӨРҮТТЭЭХТЭР ТҮҮҮЛГЭЛЭРИГЭР АНАНАР

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУХУН
ХААЬИАТА

ХААЬИАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 22 (7563) • 1994 жыл олунуу 24 күнэ. Чэпинэр • Сыаната—46 сөлкүбай 15 харчы

ДОРООБОЛОРУН, ДОЙДУБУТ ДЬОНО

Олунуу 25—26 күнлэригэр «АЛААС АХТЫЛБАНА» диэн Дьокуускай куоракка олорор Чурапчы улуухуттан төрүттээхтэр түһүлгэлэрэ ытмаллар. Оһон сибээстээн ДЬОКУУСКАЙГА ОЛОРОР ЫТЫКТАБЫЛЛААХ БАРЫ БИИР ДОНДУЛААХТАРЫТЫГАР төлөбүт түспүт төрүт буоруттан—Чурапчы ытык сириттэн итти-һиһэрэх аһарда, нөрүөн нөргүй буолуохтун!

Ханык да ыырдарынан тэлэһийдэрибт бийигини иһин—көччөх тынан көтүппүт көмүс ньээкэ уйабыт биһир тыһынмыр, ханна да сырытарбыт төрөбүт алааспыт ахтылдьаа салгыи устун салааллан кэлэр. Дьа итинник санааларынан салайтаран эһиэхэ бүтүн улуускут дьоно дорообо этэ, истигиник кэсэлэ, сүбө-толкүй була каллибит.

Төрөппүтү талбаккын дииллэр. Ити төрөбүт түөлбө эмиэ сыһыаннаах. Бийиэхэ уйгуһан-бийиһиһан үрүлүйөр алгааттар хочолор, улуу өрүстөр суохтар, бийиги төрөбүт төгүрүк алааспыт көмүһүнэн да күлүмүрдэбэт, алмаһынан да арыллыбат. Ол эрэри Чурапчы быдыр-быдыргыттан саха омук таптаан олохсуулар сиринэн буолбута. Кини аатын ылбадай ырыаларыгар ыһсарбыттар, хоһодой хоһоонноругар холбообуттара. Кини аата саха омук олорбут олохун историктын кытта быстыспат ситимнээх. Чурапчы олох иһин политическай охсуһуу юниһиһи буолбута, тыһымччанан чулуу уолаттарык көгүл, тутулуга суох буолуу иһин ытык сарин тоһоонугар сүтөрбөтө, оройуон дьоно аһа-таһаа суох, ыһа хаар түһөн эрдэһинэ хоту үүрүлээн бэрэн эрдээх санаа күүһүнэн тыһымнаах ордубуттара, сир-дойду хайыта хатар уот кураан сылларыгар санааларын түһэрбөннө таптыыр түөлбэлэригэр араһсан барбатахтара.

Чурапчы—бийиһинит ыһаһыт ытык-мааны сирэ бийигини таптаан, нөрөн-истэн дойду ахтылдьанын, тапталын биллэрбитэ, үлэлэтэн, үөрэтэн-танайан кини өгөрбүтэ.

Эрэй эгэрдээх Чурапчыга үөскээн кытаанах, дьулуурдаах санааларан, кини чулуу дьонун холобурдарыгар уһуһулан саха омугу бүтүтүүнүн албан аатырдыбыт өйдөөхтөр, дьон-сэргэ күтүн долгускут биллиилээх артистар, художниктар, уран уустар, нөрүт ытыктабылын ылбыт үлэһиттэр, саха аатын Олимп үрдүк чыпчаалыгар таһаарбыт, аан

дойдуга аатырдыбыт спортсменнар Чурапчыттан үүнэн-үөскээн тахсыбыттара. Чурапчы аатын сүрөх-хэ-быарга иһэрэн үлэһини-хамсыы сылдыар, айан-тутан ааспыт дьоммутугар—улуускут кэрэтин иһэргэллэригэр махтал буоллун, эһиэхэ бары үчүгэни баһарар алгыһыт баһа сыланмын!

Чурапчы бүтүн олох өссө биһир экзаменигар түбэстэ. Рынокка ниирин уустук кэмэ ойу-санааны, күүһү-уоһу өссө төгүл түмүһүгэр күһөйдэ, уйан-хатан биллэр билдэһимкэстээх күннөрө түһүлгэлэр. Бу уустук, маһаһан кэрдиэс кэмэ этэһинэ туоруһуу сөөк сөрөтөх—түмсүүлээх, үлэһит, эр санаалаах буолуу, олоххо, үтүөкэ тардыһым. Чурапчы улуухун бастың представительлэрэ—обществонно салайсар өйдөөх, кизик биллиилээх-көрүлүлээх дьоммут, бөдөн үчүгэйдэрибт, саха омук духовнай бааһын ханатыһар үөрөх, культура эйгэтин норуотка кизиктик биллэр үлэһиттэрэ биллигин Дьоммуускайга олоробут. Бийиги эһиэхэ төрөбүт улуускут дьонун-сэргэтин илдьэтин эһиэхэтин, баһа санааларытын тирдизэхтигин баһарыт. Төрөбүт төгүрүк алааспыттың маһаһан кизик сөрөтөх хаалларыһан, күүс-көмө буолун. Уйатин-сааһын тухары ыһах, сылгы иһигиһинэ дьарыктаһым тыа сирин дьонун олоһо-дьаһаа маһаата. Производствонно түргэи тэтимнэн сайыһа-рылы, үлэ саһа санааларын үөскэтин наадата сыһы-тык тирээтэ. Оһорбут бороһуускуйабытын батарыы, оһтон барсы ыһы бопһуруһа ыһан турда. Үөрэтэр-нитэр үлэни саһардыы, норуот төрүт культуратын сирдизитин...—проблемалар үгүстэр. Сыл аһ-сын нэрнэте кураһынмыр Чурапчыга уу дьылдаһы-тыгар суолтата улам күһүһүрэр. Бары эйгэлэр—тыа хаһаһыһытытын, үөрөх, культура, доруобуйа ха-рыһтабылы, о.д.а. бопһуруостарын быһаарсар, ил-лэһэр-саралаһар кыһахтаах толору, үрдүк таһымнаах бөлөһүнээх дьон эһиги өртөбүтүгэр бааллар. Ол күүһү түмүһэххэ, сөмөһүлүһхэ уонна төрөбүт төрүт сир түһүтүгэр суол-икс хааллардыы күһүрэн, тэлэһинүрэн үлэһинээх.

Ыһаһат—илэр кэсэллэбит. Бийиги Дьоммуускай куоракка элбэх Чурапчы ыһаһаттара үөрөнэллэр, үлэ-лиһлэр. Кинилэр олоххо суоллары солонноһорутар, дойду, норуот таһымн иһэриһэллэригэр өй-санаа утан, сүбэ-сарты салаһан өйбүл буолун.

Илдьэһинэн, истиг-сыһаас тапталынан иһиги тө-рөбүт улуускут эһигини умнубат. Эһиги ааккыт аһ-хаһаһан иһигиһинэһинэ, Чурапчы солло чараннара сырдык түһэллэр, улуус дьонун сүрүөкэ кизик тутууһан, үөрүүһүн таһымнаһар. Эһигини оһонноһ-көрүлүк ааспыт алаастарыт, аймаһ-билэ дьоннорут мэлдьи күүтэллэр. Таһсангыт, баһаһыһа, сайыһык тэриһин олорун, күөх сайыһыга дуоһуйа сыһыһым.

БИИР ДОНДУЛААХТАРЫТ, бука барыһыһыгар өссө төгүл нөрүөн нөргүй, дьоллоһ-сөргүһээх буолун!

МӨБӨН, ТАПТААН МИИГИН БАЧЧА

Сыппара тылын

Тохсунһу 1 күнүзэди туругунаа улууска 25424 ынах сүөһү, 11903 сылгы иитиллэн турар, 9 табаарыстыба, Мугудайдаагы сыдыг завода, 243 бааһынай хаһаайыстыбалара бааллар.

Улуус үрдүнэн контрактация дуоһабара экиэ 96, үүнэ 95,6 бырыһыан толорулуунулар.

«Хадаар», «Чыппара», «Хатылы» табаарыстыбалар, «Мугудай» сыдыг завода, 1992 сытан Субуруускай аатынан табаарыстыба сайыл иттигинэн дьарыктааллар. Сыл түмүгүнэн иһилэр 471 кыһыл уонна кырымахтаах хара-саһыл итэн тураллар.

Тыа хаһаайыстыбатын үбүлээһининэн табаарыстыбаларга 89,6 мөл. солк. капиталнай утуулар оһулуунулар. Итинэн 39,9 мөл. солк. производственной объектарга ороскуотанна. Министерство үбүлээһининэн 30,2 мөл. солк. сүрүн фондлар үлэбэ киллэрлиннилэр. Ол курдук, Мындагаайыга, Чыппарада, Хайахсына арын сыахтара, Улахан Күөлгэ, Чыппарада дугларамаалар, Мугудайга тутуулар тирини таһастыр сыахха 14,8 мөл. солк. ороскуотанна.

«Якутводмелиорация» ПМК-та Волтоһо быһытын, Холтоһо Хандарагаайытыгар 68, Мугудай Куочукутугар 82 гектар эһинээх бааһынааһы оһордо.

Чурапчытаагы хаһаайыстыбалар икки ардыларынаагы тутар дьобус тэрилтэ 1993 сылга үлэбэ киллэрнэхтээх түүрт объектын — Төлөйгө 200 миэстэлээх кулуубу, Маралаайыга кымыс ферматин, тирини таһастыр сыагы, Урах Күөрөгэ оһуоланы ситэрбэтэ.

Табаарыстыбалар, бааһынай хаһаайыстыбалара, нэһилиэнньэ туттарбыт үүтэрин, эттарин компенсациятын толору ылылар. Ону таһынан үүнэрбит бурдуктарын, хортуопуударын атылаан, сүмэтэ ууран малүйүнүнэн солкуобайы ылылар. Холобур, табаарыстыбалартан «Хатылы» 102, «Мындагаайы» 24,8, Субуруускай аатынан 33, «Мырыла» 39 мөл. солк. Бааһынай хаһаайыстыбаларытан В. Н. Ефремов салайааччылаах «Бурдук» бааһынай хаһаайыстыбата (Одьулуун) 99, Сылтанан «Куола» (салайаачы П. Трофимов) 60, «Агро» ассоциация (М. Моисеев) 88,1 мөл. солк. аадыстылар.

Ааспыт сыллаахха улуус үрдүнэн 100 ынахтан 59 ныйра, 100 быттан 49 кудун ылыдына.

Чурапчы улуунун дьаһалтатын уурааба

№ 79

Олунһу ый 18 күнэ, 1994 снл

ДЬОКУУСКАА КУОРАККА ОЛОРОР ГРАЖДАННАРГА САЙЫЛЫККА АНААН СИР УЧААСТАКТАРЫН БИЭРЭР ТУҔУНАН БАЛАҔЫАННАҔЫ БИЭРЭРЭТИИ ТУҔУНАН

Саха Республикатын «Сир реформатын туһунан» Сокуонугар, Саха Республикатын Президиэн «Саха Республикатын тыатын сирин нэһилиэнньэтин сайылгытэ үлэтин режигинин туһунан», «Саха Республикатыгар сайылгытааһын туһунан» Ыһаахтарыгар олоһуран, төрүт нэһилиэнньэ олоһун үгэс буолбут сирин тилиннэрэр сыалтан уураабын.

1. Дьокуускай куоракка олоһор гражданнырга (Чурапчы улуунугар төрөөбүттөрүгэ) сайылгыкка анаан сир участкаларын биэрэр туһунан Балаһыаннааһы биэрэргэргэ.

2. Нэһиликтэр дьаһалталаарын баһылыктара өтүлүбүт Балаһыаннааһы салалтаба уонна толорууга ылаалларыгар.

Улуус дьаһалтатын баһылыга И. СИВЦЕВ.

ДЬОКУУСКАА КУОРАККА ОЛОРОР ГРАЖДАННАРГА САЙЫЛЫККА АНААН СИР УЧААСТАКТАРЫН БИЭРЭР ТУҔУНАН

балаһыаннаа

I. Уопсай балаһыаннааһылар

1.1. Балаһыаннаа Р.Ф. Сирин Кодексыгар, Саха Республикатын «Сир реформатын туһунан» Сокуонугар, Саха Республикатын Президиэн «Саха Республикатын тыатын сирин нэһилиэнньэтин сайылгытэ үлэтин режигинин туһунан», «Саха Республикатыгар сайылгытааһын туһунан» Ыһаахтарыгар олоһуран оһулуунна.

1.2. Улууска төрөөн баран Дьокуускайга олоһор сайылгык хаһаайыстыбаларга бадаларын биллэрбит гражданнырга улуус территориятыгар сайылгыкка анаан сир участкаларга бэриллэлэр.

1.3. Дьокуускай куоракка олоһор гражданнырга сайылгыкка анаан сир участкага төрүт нэһилиэнньэ олоһун үгэс буолбут сирин тилиннэрэр, дааха туттар, тыа хаһаайыстыбатын бородуусууһатын оһорор, оһуруот аһын, сибэккитин, оһоннору, о.д.а. үүннэрэр сыалтан бэриллэр.

Уһаайба хаһаайыстыбаннай территориятыгар дьэ, производственной тутуулар уонна оһуруот сирэ киллэрэлэр.

1.4. Сайылгык хаһаайыстыбатыгар анаан бэриллибит участкак гражданнырга үйэлэрин-саастарын туһары нэһилиэнньэбэ хаалларар бырааптаах анаан.

1.5. Нэһиликтэр дьаһалталаары сайылгык уһаайбалары бөһүөлктөр былааннарын уонна тутууларын бырайыактарын, нэһилиэнньэ итэриэтин, уонна хааччылыһын, о.д.а. фактордары учуоттаан турар быһан биэрнэхтээхтэр.

1.6. Бэйэ көмө хаһаайыстыбатын тэринэргэ анаан бэриллэр сир участкаларга бөһүөлүн былааннааһы уонна тутууларын бырайыактарыгар сөп түбөһүннэрэн нэһилиэнньэлээх пуун итин иһинэн эбэтэр нэһиликтэр дьаһалталаарын анаан сир фондларыттан нэһилиэнньэлээх пуун дьон олоһоругар аһаммыт понатын тэс өртүгэр бэриллэлэр.

1.7. Сайылгык хаһаайыстыбатын тэринэргэ анаан бэриллибит сир участкаларын иһин сир нолуоһа Саха Республикатын «Сир иһин төлөбүр» Сокуонугар сөп түбөһүннэрэн олоһоттор.

II. Сайылгыкка анаан сир участкаларын биэрэн бэрээдэгэ уонна кээмэйэ

2.1. Сайылгык хаһаайыстыбатын тэринигэ анаан бэриллэр сир участкатын кээмэйэ 0,15 гектарынан быһыллар.

2.2. Сайылгык хаһаайыстыбатын тэринин бадалаах гражданны киниэхэ сир участкатын аһыылларын туһунан төрөөбүт нэһилиэнньэ дьаһалтатын баһылыгын аатыгар сайылгыккаанна түһэрэр.

2.3. Нэһиликтэр дьаһалтатын баһылыга 20 күн иһинэн гражданныга сир участкатын аһыыр уонна киниэхэ үйэтин-сааһын туһары нэһилиэнньэ быһылыгынан бэриллэргэ бырааптаах сир участкага сайылгык хаһаайыстыбатын тэринигэргэ анаан бэриллибитин туһунан уураах таһаарар.

2.4. Нэһиликтэр дьаһалтатын баһылыга уураах таһылытын кээмэй 5 хонук иһинэн уураах куопууһатын уонна сирин аһааһынаа оһулуллубут картаны улуустарды сир реформатын комитетыгар ытар. Комитет гражданныга сир киниэхэ үйэ-сааһы туһанарыгар бэриллибитин уонна нэһилиэнньэ быһылыгынан хаалларарыгар бырааптааһын туһулуур сибидиэтэлистити биэрэр.

2.5. Гражданны сибидиэтэлистити ылааһыттан сирин туһаммытынан барар.

III. Улууска сайылгык хаһаайыстыбатын тэринэргэ анаан сир ылыт гражданныр эбэһиннэстэрэ

3.1. Улууска сайылгык хаһаайыстыбатын тэринэргэ анаан сир участкатын ылыт гражданныр эбэһиннэстэһэлэр:

— Саха Республикатын сир туһунан Сокуоннарын тутуһарга;

— олохтоох бэйин салайаһын органнырын акталарын толорорго;

— ылыт сирдэрин итэһинэ туһалыыр эйгэни көдүүстээхтик туһанарга уонна олоһо харыстабыллыахтын сыһыаннааһыгар;

— сир хаачыстыбатын туһсарар, почва үүнүүтүн үрдэтэр үлэни ытарга;

— нэһиликтэр, улуус социальнай-экономическай, культурнай сайдыытыгар бэйэ кылаатын киллэрэр;

— сиртэн ылыт тыа хаһаайыстыбатын бородуусууһатын бэйэтин наадыйыһыттан өрдөрүн улуус иһингэр баттарга.

3.2. Сир туһунан Сокуоннары нэһин, сирин киртиги уонна алдыатын, почва үүнүүнү биэритин наматын иһин сир бас билээччилэр уонна сирин туһаначчылар Саха Республикатын сокуонугар сөп түбөһүннэрэн административнай эбэтэр холуобунай эппизитнээх тардылаллар.

IV. Сир участкатын бас билли быраабын тохтогуу

4.1. Сир участкатын бас билли бырааба тохтогуулар маннык түгөннөргө:

— сир участкагыттан бэйэтин бада өртүнэн аккаастаннааһына;

— сир участкатын аһалын быһымытынан туһанылыбат буолааһына;

— сир участкатын сокуонунан көрүлүбүт бэрээдэгинэн государственнай уонна общественной наадаа ылыгы;

— сир бас билээччи кээниттэн биэр даһаны чилиэн эбэтэр нэһилиэнньэ хаалбатааһына.

Сир участкатын бас билли итэһинэ сэргэ билитин үлэһин сокуоннарга көрүлүбүт аһын да түгөннөргө тохтогуулар.

4.2. Сир участкатын бас биллигэ быраап тохтогуулунааһына, участкака баар тутуулар олоһу бас билээччилэринэн биһир кинилэр суоттарыгар сноскаа ытыллылар.

Бэлэһээтэ Н. Иванова, телефона 21-660.

Сыппара тылын

Чурапчы улууһа 1994 снл тохсунһу 1 күнүзэди туругунаа 20597 киһи нэһилиэнньэлээх. Ити 1992 сылы кытта тэһнээхтээх, 349 киһинэн элбэх.

Улууска 16 орто, 2 сэтэ суох орто, биһир начальнай оһуолаалар, 5 оһуола-сад, 26 оһуолаа киһиргэ иһинээһи саастаах оһолор учреждениелара, ол иһингэр 2 дьэ-тээһи детсад, республикатаагы орто спортивной интернат-оһуола, 13 №-дээх ПТУ үлэһинилэр.

21 Культура дьэтэ, 2 народнай театр, 18 филиаллаах киһи библиотека, 6 о о библиотека, 2 о о музыкальнай оһуолаа, 7 филиаллаах музей, 6 народнай коллэктивтар бааллар.

Дьон-сэргэ доруобуйатын 130 куйкалаах киһи, 10 участковой балыһалар, 14 ФАП-тар, врачебнай амбулатория, 40 куйкалаах туббольница, 20 миэстэлээх оһо санаторийа, стоматологическай поликлиника араһааччылылар. 1993 сылга физиотерапевтической отделение, соторутаагыта Донор дьэтэ аһылынылар.

Ааспыт сылга нэһилиэнньэ 199,5 мөл. солк. төлөбүрдээх өнө оһулуунна.

Улуустаагы социальнай көмүскэллээх буолуу управлениетыгар ааспыт сыллаахха 320,5 мөл. солк. кэлбиттэтэн 268,4 мөл. солк. ороскуотанна. Ол иһинтэн кыамаат араһа көмөгө 214,6 мөл. солк.

Уллотребсоюз 1993 сылга 4275,6 мөл. солк. аһы-үөлү, табаары аһылаата. Онон биһир киниэхэ ортогунаа 211,2 тыһ. солк. табаар, аһылык бородууктата тигистэ. Чааһынай маһаһынаахтар 131,2 мөл. солк. аһы, таһаһы-сабы нэһилиэнньэбэ батардылар.

1993 снл устата улуустаагы коммерческай банк тэрилтэлэргэ, табаарыстыбаларга, дьобус предприятияларга 2661,5 мөл. солк. киниэммит кредити биэр-дэ.

Чурапчы сэлэһиннэтигэр кэлин олоххо киһирбит дьобуһунаах тутуубут — стадион. Манна илэрэ сайын тыа сирин спортсменнарын IV ооньдууларга кыһиргэ аһыһа, оттон былырыын Саха сирингэр аан бастаһынай «Тустуу сулустара» дьэ ветеран тустууктарыт түһүлгэлэрэ тэлэһинтэ, чэпчэки атлетикаа бастыыр иһин республикатаагы чемпионат ситиһиннээхтик ытыллыла-та.

Сныомонки: стадион көс-түүтэ.

